Tekijänoikeusneuvos Viveca Still, p. 02954 40297

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 119/2016 vp)

1. Taustaa:

- Lailla pantaisiin täytäntöön direktiivi 2014/26/EU tekijänoikeuden ja lähioikeuksien kollektiivisesta hallinnoinnista sekä usean valtion alueen kattavasta musiikkiteosten oikeuksien lisensioinnista verkkokäyttöä varten sisämarkkinoilla (yhteishallinnointidirektiivi). Direktiivin kansallisen täytäntöönpanon määräaika oli 10.4.2016 mennessä.
- Direktiivin tavoitteena on ollut luoda EU:ssa toimiville yhteishallinnointiorganisaatioille yhtenäinen lainsäädäntökehikko, jolla varmistetaan markkinoiden toimivuus tekijänoikeuden kollektiivisessa hallinnoinnissa. Direktiivillä on myös pyritty yksinkertaistamaan musiikkiteosten lisensiointia sisämarkkinoilla.

2. Lain soveltamisala:

- Laki säätelee tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatioiden ja riippumattomien hallinnointiorganisaatioiden toimintaa. *Yhteishallinnointiorganisaatio* tarkoittaa voittoa tavoittelematonta organisaatiota, joka on oikeudenhaltijoiden omistuksessa tai määräysvallassa ja joka hallinnoi tekijänoikeutta tai tekijänoikeuden lähioikeutta heidän yhteiseen lukuunsa. *Riippumaton hallinnointiorganisaatio* tavoittelee voittoa eikä ole oikeudenhaltijoiden omistuksessa tai määräysvallassa. Tiedossa ei ole, että Suomeen olisi asettunut riippumattomia hallinnointiorganisaatioita.
- Laki säätelee yhteishallinnointiorganisaatioiden suhdetta oikeudenhaltijoihin ja käyttäjiin. Lisäksi lakiin sisältyy säännöksiä yhteishallinnointiorganisaatioiden keskinäisestä suhteesta.
- Vaikka laki ensisijaisesti velvoittaa yhteishallinnointiorganisaatioita, on laissa otettu huomioon, että yhteishallinnointiorganisaation jäsenyhteisöllä voi olla merkittävä rooli tekijänoikeuden kollektiivisessa hallinnoinnissa. Laki ulottuu siten välillisesti myös yhteishallinnointiorganisaation jäsenyhteisöjen toimintaan näiden osallistuessa tekijänoikeuden yhteishallinnointiin. Tällä estetään, että oikeudenhaltijoiden (ja käyttäjien) suojaksi asetettuja säännöksiä kierretään.

3. Lain tavoitteet:

- Lain tavoitteena on turvata tekijänoikeuden ja tekijänoikeuden lähioikeuksien oikeudenhaltijoiden itsemääräämisoikeus, edistää tekijänoikeusmarkkinoiden toimivuutta ja varmistaa, että tekijänoikeuden ja tekijänoikeuden lähioikeuksien yhteishallinnoinnissa toimitaan vastuullisesti, tehokkaasti ja läpinäkyvästi suhteessa oikeudenhaltijoihin ja käyttäjiin.

4. Mistä laissa säädetään?

- Laissa on säännöksiä, joilla turvataan oikeudenhaltijoiden oikeudet ja päätösvaltaa sekä etujen valvontaa yhteishallinnointiorganisaatioissa. Lisäksi laki sisältää yksityiskohtaista sääntelyä tekijänoikeuskorvausten hallinnoinnista, sijoittamisesta, tilityksistä ja korvauksista tehtävistä vähennyksistä. Laissa on säännöksiä yhteishallinnointiorganisaatioiden lisensiointitoiminnasta sekä yhteishallinnointiorganisaatioiden tiedonantovelvoitteista. Laissa säädetään myös sävellysteosten verkko-oikeuksien usean valtion alueen kattavasta lisensioinnista.

- Lain keskeisiä periaatteellisia lähtökohtia ovat oikeudenhaltijan itsemääräämisoikeus, oikeudenhaltijan oikeus vaikuttaa yhteishallinnointia koskevaan päätöksentekoon, yhteishallinnointiorganisaation velvollisuus toimia oikeudenhaltijoiden etujen mukaisesti, syrjimättömyysperiaate, avoimuus- ja läpinäkyvyysperiaate, sekä yhteishallinnointiorganisaatioon kohdistuva kielto käyttää väärin monopoliasemaansa markkinoilla.

5. Miksi sävellysteosten verkko-oikeuksien lisensioinnista (lakiehdotuksen 9. luku) säädetään erikseen ja mikä on sen suhde yhteishallinnointiorganisaatioiden toimintaa yleisesti ohjaaviin säännöksiin?

- Sävellysteosten verkko-oikeuksien rajat ylittävää lisensiointia koskevat säännökset tuovat joitakin lisävaatimuksia lain yleisiin säännöksiin verrattuna. Lähtökohtaisesti tässä on kyse vaatimuksesta hyödyntää digitalisaatiota, eli yhteishallinnointiorganisaatioiden tulee siirtyä käyttämään sähköisiä menetelmiä. Lisäksi tässä luvussa säädetään siitä, miten sävellysteosten aggregointi voi tapahtua, jotta sävellysteosten verkko-oikeuksien hankkiminen rajat ylittäviä musiikkipalveluita varten helpottuu. Kyse on tekijänoikeuden yhteishallinnoinnin modernisoinnista.

6. Mikä muuttuu nykyiseen verrattuna?

- *Yhteishallinnointiorganisaatioiden toiminnalle tulee selkeämmin asetettuja, lakiin perustuvia sääntöjä.* Nykyisellään monet normit pohjautuvat vain oikeuskäytäntöön.
- *Oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien oikeusturva paranee.* Heille tarjoutuu mahdollisuus viedä yhteishallinnointiin liittyviä riita-asioita tuomioistuimeen. Yhteishallinnointiorganisaatioiden toiminnassa havaittuihin epäkohtiin voisi puuttua myös valvontaviranomaisena toimiva Patentti- ja rekisterihallitus.